

Tělocvičná jednota Sokol Liberec I.

Nazdar!
Sokolské souzvuky
č. 3 - březen 2020
Ročník 10.

*„Věřím i já Bohu,
že po přejití vichřic hněvu
vláda věcí tvých k tobě se zase navrátí,
ó lide český!“*

(J. A. Komenský – „Kšaft umírající matky jednoty bratrské“)

Obsah

Úvodní slovo – „Tři síta“

Metodika

Jarní únava a co s ní?

Jarní vycházky a pobyt v přírodě

Strečink

Sokolská soutěž – „Kde domov můj..“

Nejenom pohybem živ je sokol

Výročí, na které nelze zapomenout

J. A. Komenský a dnešní škola

Jméno Masaryk na počátku března

Odznak sokolského dorostu

Kaleidoskop – František Hrubín

„Kterýpak Čech by hudbu neměl rád..“

„Bratříčku, zavírej vrátka“

Kancléř prezidenta republiky Přemysl Šámal

Václav Brožík – malíř konce 19. století

Genocida

Posel radosti – Pavel Novák

Mustafa Kemal Atatürk

Osvícený panovník Josef II.

Král dvojího lidu – Jiří z Poděbrad

Čs. generál Vojtěch Boris Luža

Sokolské osobnosti

Zemský velitel sokolského odboje František Pecháček

Zprávy z jednot a žup

Ještě jednou transplantace jater u nás

16. ročník Slovákého OUPN závodu

Sokolská tělocvičná akademie opět pobavila

Jablonec jinak

Závěrečné slovo

Konečně první!

Úvodní slovo

Tři síta

Dovolte vzpomínku. První léta svého života jsem prožila na malé vesnické škole pod Blaníkem. Byla to jednotřídka a táta občas učil přes padesát dětí rozdělených do pěti oddělení v jedné třídě. Škola stále na samém kraji vesnice u silnice. Měla jednu velkou světlou třídu s dlouhými zelenými lavicemi. V druhé části se nacházel byt pro učitele. Pro vodu se chodilo ke studni na školním dvoře, suché záchody byly umístěny pod krytým vstupem ze dvora, svítilo se petrolejkou!

Škola byla nositelem vzdělání a kultury a bylo samozřejmé, že se místní učitel věnoval osvětové činnosti v jejím okolí – půjčovaly se knihy, hrálo divadlo a cvičilo v místním Sokole.

Dnes bydlíme v komfortních bytech, kde je naprostou samozřejmostí teplá tekoucí voda, záchody a koupelny a protože už u nás neexistují místa bez elektrického proudu, tak pračky, sušičky, rozhlas, televize, telefony a dnes už také všude počítače.

Doba, kdy byla hlavně v zimě vesnice téměř odříznuta od světa je nadobro pryč, elektronika nás spojuje se světem, informace máme denně, svět se zmenšil. To vše se stalo během jednoho lidského života! Je ovšem otázkou, jestli jsme šťastnější a žijeme –li krásnější a plnější život než naši předchůdci.

Spojení se světem, informace všeho druhu by předpokládaly, že vzdělání běžného člověka je na vyšší úrovni, je však nutné se ptát, jestli ho dovedeme správně a na pravém místě využívat. Bída je v tom, že veškeré informace, které dostáváme, bývají zkreslené, polovičaté a jednostranné a vyznat se v tom propletení polopravd je nesmírně obtížné.

Onehdy se mi dostala zase do ruky malá knížka citátů a drobných povídek, které ve sbírce „Květy myšlenek“ shromáždila Zdeňka Holcová. Našla jsem v ní kratičkou povídku, kterou stojí za to zveřejnit. Tak tedy:

Povídka o Sokratovi a jeho příteli.

K řeckému filosofovi Sokratovi přiběhl rozčilený přítel: „Sokrate, jsi můj blízký člověk, ale musím ti říci, že...“

„Počkej, nic mi neříkej“ přerušil ho rázně Sokrates. „Prošel jsi to, co mi chceš říci přes tři síta?“

„Přes tři síta? Co tím chceš říci, nerozumím ti.“ Říká ten předchozí muž. „Ano, příteli,“ praví Sokrates, „přes tři síta. Přesvědč se nejdříve, zda to, co mi chceš říci, prošlo třemi síty. První síto je pravda. Prověřil sis, zda to, co mi chceš, je skutečně pravda?“

„Ne, slyšel jsem to od druhých a ...“

„Tak vidíš. A co druhé síto dobroty. Jestli máš důkazy, že to, co mi chceš říci je pravdivé a dobré, tak mi to řekni.“ Muž váhal. „Myslím, že to moc dobré není, spíš naopak“.

„Prosejme tedy ještě na třetím sítu. Zeptej se sám sebe, jestli to, co tě tak rozrušilo a co mi chceš vyprávět, je taky potřebné“.

„Potřebné to právě není“, povídá ten přítel.“Nuže“, usmál se Sokrates, „když to není zaručeně pravdivé, ani dobré, ani potřebné, pak si to ponechej pro sebe a nezatěžuj tím ani mne, ani sebe!“

Neměli bychom si to napsat a pověsit nad postel? V každém případě by to měli udělat novináři, všem by nám bylo lépe!

Jarina Žitná

Metodika

Jarní únava – a co s ní?

Sama jsem se s ní vlastně nikdy nesetkala, ale skutečně existuje a mnozí z nás si na ni stěžují. Je spojena s biorytmy, které nás ovlivňují.

Biorytmus je rytmické střídání intenzity a charakteru životních procesů.

K problémům dochází při velkých změnách a zvětšených nárocích na organismus. Dochází k nim často na jaře, kdy střídání zimy a jara, prodlužující se den, změna teplot, času, oslabení organismu po dlouhém zimním období ovlivňují lidský organismus v nepříznivém slova smyslu. Na štěstí toto období netrvá dlouho a zdravý člověk se se zvětšenými nároky poměrně snadno vypořádá. Jarní únava se projevuje oslabením organismu, které může vést až k depresím, nechutenstvím, zhoršením komunikace s okolím, nervozitě. Důvodem je delší prostor trávený v zimě v uzavřených prostorách, nedostatek pohybu na čerstvém vzduchu, zvýšená produkce smogu, nedostatek slunečního světla (maximálně se projevuje v polárních a subpolárních oblastech!), menší podíl zeleniny a ovoce v pravidelné stravě (dnes se tomu snadno předchází, zelenina i ovoce jsou snadno dosažitelné celý rok!)

Tělo využívá rezervy energie, potřebuje větší množství vitaminů, látek, které tělo začíná postrádat, s prodlužujícím se dnem a růstem intenzity slunečního záření dochází k hormonálním změnám, alergiím, přecitlivělostí na světlo, hluk a kolísající teplotu, ke kolísavému krevnímu tlaku.

Jarní únava trvá poměrně krátce a většinou se s ní organismus poměrně snadno vyrovnává – stačí zvětšit dobu trávenou venku v přírodě, zařadit procházky v klidu a bez zbytečného chvatu, vylepšit jídelníček zařazením jídel, které organismus vyžaduje a které mu dodávají vitaminy z čerstvého ovoce i zeleniny.

Jarní únava může přejít i v normální až chronickou únavu během roku. Ta způsobuje nepříjemnosti daleko větší, dostávají se nejen deprese, ale i bolesti hlavy, zvýšená teplota, nechuť k pohybu způsobovaná bolestmi kloubů a svalů, mentální problémy, projevují se alergie. Únava chronická degraduje životní schopnosti a elán člověka. Souvisí také se vznikem stresů, které člověka už přímo mohou ohrožovat na životě.

A tak konkrétně – co proti jarní únavě a proti únavě vůbec:

- 1) dávat tělu více pohybu na zdravém vzduchu, chůze, cvičení, běh (působením denního světla vzniká hormon serotonin, přezdívá se mu „šťastný hormon“, způsobuje dobrou náladu!!)
- 2) vylepšení jídelníčku – zelenina a ovoce, čerstvé potraviny aktivují metabolické procesy, lehká dieta – více malých jídel denně, nezapomínat na doplněk stravy – hořčík, případně bylinky
- 3) dodržování správné životosprávy – kvalitní spánek v chladném prostředí
- 4) studená sprcha – okamžité procitnutí při pocitu ospalosti
- 5) návštěva sauny, parních lázní, pravidelné sprchování (střídat teplou a studenou sprchu, končit vždy studenou (vliv i na otužování, povzbuzení krevního oběhu!)
- 6) naučit se zbytečně nechvátat a plnit zadané úkoly v klidu a s úsměvem

Rychlé odstranění jarní únavy zvyšuje dobrou náladu, elán a optimismus – v klidu a s úsměvem uděláte daleko víc práce než ve stresu a s pocitem únavy!

Jarina Žitná

Jarní vycházky a pobyt v přírodě

Důležité pro mladé i staré – jsou důležitou protistresovou terapií, zlepšují kondici i otužování. Zařazování do pravidelného cvičebního programu v hodinách sokolské všestrannosti není nic nového, ale je to potřebné.

Základním kamenem žádoucích hodin strávených v přírodě je *chůze*.

Mohou to být naprosto nenáročné procházky na zdravém vzduchu, ale i vycházky, které se mohou vyznačovat rychlostí chůze, zvětšováním vzdálenosti, zařazením tzv. „indiánského“ běhu, což je v podstatě střídání úseků chůze a běhu (jde – li nám o zvyšování kondice prodlužujeme úseky běhové a zkracujeme úseky chůze), případně zařazování cviků na rozcvičení a uvolnění svalových partií.

V současnosti se hodně praktikuje tzv. „severská chůze“ s použitím trekových holí, což je účinnější způsob kondičního cvičení – klade na organismus vyšší nároky! Je to však šetrný způsob fitness tréninku.

Hole musí být dobře nastaveny na výšku chodce, pomáhají udržet stabilitu a dodávají tak pocit jistoty. Tlumí nárazy, ulevují kloubům – a jejich použití je velmi výhodné v méně schůdném (třeba horském) terénu.

Člověk by měl denně ujít asi 6 tisíc kroků, chceme – li zvýšit zatížení (hubnoucí účinek) je potřeba značně vyšší – asi 10 tisíc kroků. Pro kontrolu je možno použít tzv. krokoměr.

Vycházka pro děti se bude podstatně lišit od vycházky pro dospělé, a to nejen v délce a rychlosti pochodu, ale především motivací. Děti totiž v podstatě nezajímá terén, kterým procházejí, takže je třeba upoutat jejich pozornost ještě jinak.

Jednou možností je předem zadat úkoly všem (případně družstvům) – např. „spočítejte ovocné stromy, které bylo možno spatřit během cesty!“ (možno použít nejrůznější přírodniny, ale i díla lidských rukou – „zjistěte číslo popisné místní školy, nejvyšší budovy na náměstí“, atd.) i zadáváním různých úkolů na vhodných místech trasy („přikop před vámi přeskočte třikrát tam i zpět!“, „doběhněte se podívat, co je napsáno na nějakém význačném místě!“, „udělejte 10 dřepů s výskokem!“ „vytvořte dvojice a přenášejte jeden druhého na zádech!“ atd.)

Procházky jsou vhodné pro starší osoby, pro maminky s kočárky a většinou se provádějí v blízkém okolí bydliště. Vycházky a výlety jsou podstatně náročnější a je dobře předem určit cíl cesty – význačné památné místo, kostel, zříceniny hradu atd. V takovém případě by předem nemělo chybět poučení o významu tohoto místa, případně o terénu a zajímavostech krajiny, kterou budeme procházet. Další možností je vycházku „úkolovat“ – např. úklid určitého místa, odmykání studánek, případně jejich úprava nebo oprava, pálení kletu na určitém místě (pozor na oheň, využití k pečení buřtů a uzenin apod.), výjimkou asi nebude návštěva výletní restaurace, inspiraci se meze nekladou.

Speciální formou jsou *cvičební hodiny v přírodě* (mohou být i součástí výletu!) se všemi náležitostmi, které má normální cvičební hodina v tělocvičně. Místo po hladké podlaze se pohybujeme v nerovném terénu, místo náradí používáme přírodní překážky, je třeba vzít na vědomí i počasí v určitém ročním období (v jarních měsících asi nebude nejvhodnější jakékoliv „válení“ po zemi). Dobře připravená cvičební hodina v přírodě bude pro organismus náročnější a prověří dovednosti získané v tělocvičně!

V každém případě – procházky, vycházky, výlety, cvičební hodiny v přírodě musí poskytnout cvičencům pohodu a radost z pohybu i přátelského kolektivu.

Hodně pohody – i kilometrů - v jarní přírodě, pamatujte na pokřik sokolských táborů :

„Ať je teplo nebo zima, v přírodě je vždycky prima!“

Jarina Žitná

Strečink

Je účinný způsob, jak připravit organismus k výkonu. Cílem je příprava svalstva a oběhového a dýchacího aparátu na následný výkon. V hodinách sokolské všestrannosti bývá pravidelnou součástí rozcvičení, zlepšuje koordinaci pohybu i celkový výkon. Totéž platí při rozcvičení u sportovního tréninku všeho druhu.

Strečing je v podstatě protahovacím cvičením, rozvíjí pohyblivost a pružnost celého těla, obvykle se kombinuje s cvičením dynamickým. Protahovací cvičení se vyznačují velkou šetrností k protahované tkáni.

Hlavní zásady strečinku:

- 1) pomalu protahujeme sval až do jeho maxima. Nezáleží tak ani na rozsahu pohybu, jako na vlastním pocitu.
- 2) Před vlastním strečinkem je nutno zařadit důkladné zahřátí a prokrvení svalů. Pružnost svalů ovlivňuje dostatečné teplo ve tkáních, svaly, šlachy a vazy jsou připravené k dalším akcím.
- 3) Je nutné klást důraz na správné provedení jednotlivých cviků. Jedině skutečně správné provedení těchto cvičení zaručuje jejich úspěch.
- 4) Cvičíme pomalu, tahem, jednotlivé svaly postupně zapojujeme do pohybu. Cvičíme do výdrží v krajních polohách, nikdy ne do bolesti, ale měli bychom cítit příjemný tah. Uvolněný sval je schopen provádět větší výkon. Stejně jako jsme sval protahovali, tak pomalu a mírně ho musíme uvolnit. Je lépe cvik nedotáhnout než přetáhnout!
- 5) Vylučujeme všechny cviky silové, prováděné švihem, stejně jako všechny trhavé pohyby. Při rotačních cvičeních páteře a svalů krčních a šíjových je třeba maximální opatrnost.
- 6) Protahujeme vždy střídavě obě poloviny těla i obě končetiny – bráníme se tak svalové asymetrii.
- 7) Správné dýchání! Důraz klademe na stejnoměrnou frekvenci dýchání, výdechovou fázi, nikdy nezadržovat dech.
- 8) Začínat s jednoduchými cviky a postupně prodlužovat dobu maximálního napětí.
- 9) Pokud možno často měnit cviky stejného zaměření, aby se předešlo automatickému cvičení, bez skutečného uvědomění si pohybu.
- 10) Pořadí při zařazování protahovacích cvičení: svalstvo hrudníku, pak svalstvo zad a krku, svaly stehenní, lýtkové, svaly kolenního kloubu a pánve.
- 11) Zásada – nejdříve protahovat zkrácené svalstvo, pak posilovat svalstvo oslabené.
- 12) Zařadit protahovací cvičení do denního režimu našich cvičenců. Zařazení pouze do rozcvičení v pravidelných hodinách nestačí, je nutno používat tato cvičení před i po velké námaze i samostatně doma..
- 13) Během silového tréninku se význačně snižuje vlastní pohyblivost svalů – je tedy nutno mezi ně zařazovat cvičení protahovací. Dobré protažení svalstva netrvá věčně, přibližně po 48 hodinách je jeho účinnost už téměř nulová – proto je nutno zařazovat ho častěji, i několikrát během dne! (třeba i krátkou dobu!)

Zásady správného strečinku

- 1) Uvědomělý pohyb, soustředění na sebe sama, na svalovou skupinu atd.
- 2) Zachovávat držení těla v pozicích charakteru přímivých cvičení.
- 3) Vnímat jednotlivé fáze pohybu, celkové protažení pomáhá udržovat rovnováhu.
- 4) Pravidelné dýchání, zdůrazněný aktivní výdech!

Význam strečinku

- 1) Zvyšování výkonnosti
- 2) Udržování pružnosti svalů a šlach
- 3) Předcházejí svalové nerovnováze – dysbalanci. Vyrovnávání jednostranné svalové zátěže.
- 4) Zlepšení kloubní pohyblivosti.
- 5) Napomáhá správnému držení těla, správnému dýchání a ekonomickému pohybu.
- 6) Celkové uvolnění, snížení zbytečného svalového tonusu.
- 7) Prevence proti úrazům – snižuje riziko natrhnutých svalů, šlach a svalových skupin.
- 8) Zlepšení reakce na náhlé podněty a soustředění na další činnost.
- 9) Zvyšování odolnosti proti únavě a udržení dobré tělesné i duševní kondice.

Strečink je vhodný a účelný k zařazování do pravidelného cvičení i tréninku všech věkových stupňů. Je ovšem nutno přizpůsobit si výběr cviků, aby byl přitažlivý a dostupný cvičencům různého věku. Nespěchat, opravovat provedení (chyby se odstraňují těžce a mohli bychom si i uškodit!)

Pokud chcete, aby si cvičenci vybrané cviky zacvičili i doma, je nutno je naučit správné provedení včetně dýchání.

Pamatujme si, že vždy nejdříve protahujeme a teprve pak můžeme posilovat!

Jarina Žitná (literatura – wikipedie, příručky strečinku)

Sokolská soutěž „Kde domov můj“

Odpovědi najdete někde v textu časopisu.

- 1) *Který světadíl prozkoumával český cestovatel Emil Holub?*
- 2) *Kdo byl Petr Parlér?*
- 3) *Jak se jmenuje malé pohoří v jižních Čechách- nejvyšší horou je Kohout*
- 4) *Které dvě řeky mají soutok v Brně?*
- 5) *Ve kterém městě na Moravě se vyráběl ruční papír?*
- 6) *Uveďte jméno zříceniny v Českém ráji – má dvě věže – Pannu a Babu*
- 7) *Jak se jmenoval architekt, který projektoval výstavbu tělocvičny v TD?*
- 8) *Kde prožil svá poslední léta Bedřich Smetana?*
- 9) *Uveďte jméno ostrova na Vltavě v Praze, kde se konalo první veřejné sokolské cvičení (slet)!*
- 10) *Jak se jmenuje řeka Berounka na horním toku?*

Pozor! Prémie – Evropa!

- 1) *Znáte jméno pohoří, které odděluje Evropu od Asie?*
- 2) *Jak se jmenuje francouzský spisovatel a letec, autor knihy „Malý princ“?*

Nejenom pohybem živ je sokol

Výročí, na které nelze zapomenout

7. březen 1850 – datum narození *Tomáše Masaryka*, největšího Čecha, bojovníka za pravdu, svobodu svědomí a státní, filosofa, absolutní autority a prvního prezidenta svobodného Československa. Jeho životopis je natolik známý, že uvádět ho tady, na stránkách Souzvuků, by bylo nošením dříví do lesa.

Jinou otázkou ovšem zůstává, jak a nakolik Masarykovi rozumíme, jak jsme ochotni jeho myšlenky akceptovat, řídit se jimi a žít ve shodě s nimi! Každý, kdo se tímto tématem zabývá, časem pochopí, že je to těžké.

Vybírám proto z jeho díla myšlenky, které by nám neměly dovolovat spát – myslíme – li to se svým životem a životem dnešní společnosti vážně!

Hlásal boj za pravdu, hlásal revoluci, ale měla to být revoluce hlav a srdcí, odsuzoval násilí, byl však ochoten se proti němu bránit „třeba i železem“! Jeho program je jasný – demokracie a humanismus, člověk s velkým Č - a k tomu všemu máme ještě dnes daleko!

Takže možná trochu „na přeskáčku“, ale jeho myšlenky jeho vlastními slovy:

„Láska odpírá zlu stále a důsledně, a již v zárodcích, láska brání a zabraňuje, láska v nejkrajnějším případě neštítí se ani železa. Ale jen brání a obhajuje, násilí nového se nedopouští. Láska se nerozčiluje!“

„Svět stojí na práci, ne na náladě, svět udržuje se jen prací, a to prací drobnou, prací stálou!“

„Jak mám žít – to je hlavní životní otázka.“

„Idea humanity je základní idea česká. V ní se, jedním slovem, tají smysl vší naší historie.“ (dodávám – i naší příští existence!)

„Stojím za svým míněním, které budu hájit za všech svých sil, očekávám také od vás, že budete hájit mou svobodu i vy, neboť v mojí svobodě spočívá vaše svoboda, ve vaší svobodě svoboda moje!“

„Pracovat, to znamená vzdorovat zlu!“

„Žena budiž na roveň postavena muži kulturně, právně i politicky!“

„Otázky ženské není, jako není otázky jen mužské: je otázka společnosti. Muž a žena od samého počátku kulturního vývoje byli spolu a dovedli všechno dělat společně.“

„Kdykoli jsme zvítězili, dalo se to pokaždé více převahou ducha nežli mocí fyzickou. A kdykoli jsme podléhali, býval tím vždy vinen nedostatek duchovní činnosti, mravní statečnosti a odvahy.“

„Ještě horší než výsměch nepřátel jsou iluze člověka či národa o sobě samém. Sebeláska nedovoluje realistický pohled na svět. Kritika však nebrání lásce, naopak, jenom láska, která prošla ohněm kritiky, má pro život skutečnou cenu. Proto je kritika pro život důležitá a nenahraditelná, - protože je sebejistotou a nikoli negací.“

„Nestačí jen poznávat. Poznat pravdu, to znamená pravdu vyznat!“

„Pravé náboženství je vědomí, že žijeme ve věčnosti už zde. Ne onde, nýbrž zde je věčnost.“

„Nebát se a nekrást!“

„Člověk mnoho vydrží, všechno, má – li cíl, a když se jednou odhodlal, že za ním půjde stůj co stůj a doopravdy.“

„Naše reformace dává toto pravidlo: Odsuzujeme násilí, nechceme a nebudeme ho užívat, avšak budeme se proti němu bránit i železem!“

„Demokracie je diskuze.“

„Rozčilení není program!“

„Tož demokracii bychom už měli, teď ještě nějaké ty demokraty!“

„Máme dvě veleobce, které překážejí normálnímu vývoji demokracie: Kocourkov a Hulvátov!“

„Lidé pořád se starají o duši, jako by tělo nebylo nic a zatím máme duši i tělo – proč by tělo bylo méně cenné než duše?“

„Jen když je člověk k člověku naprosto pravdivý a otevřený, lidé se opravdu poznávají, ale bez lásky není pravdy, bez pravdy a lásky nemůže člověk poznat člověka.“

„Dělej, pracuj, dokud tvé minuty plynou!“

„Kdo čte, ten myslí. A kdo myslí, vzchopí se i k činům. Aspoň ten, kdo myslí dobře a silně.“

„Jsme všichni odpovědni za svět, za všechno!“

„Státy se udržují těmi ideály, z nichž se zrodily.“

Myslím, že čtenáři mají o čem přemýšlet! Jenže to samo nestačí, z myšlenek musí vycházet činy. Ale právě těmito myšlenkami a činy se stává člověk člověkem – a o to bychom se měli – jako členové Sokola – snažit!

Jarina Žitná

J. A. Komenský a dnešní škola

Učitel národů – Jan Amos Komenský

Poslední biskup Jednoty Bratrské – filosof, spisovatel, pedagog a teoretik pedagogiky, pokládal se za Moravana, ale prakticky celý život žil jako emigrant v cizině.

Narodil se 28. března 1592 v Uherském Brodě nebo v Nivnici, kde také prožil svá dětská léta. Zemřel 15. listopadu v Amsterdamu a pohřben je v nedalekém Naardenu.

Prožil těžký život a zanechal po sobě dílo, které ho nejen přežilo, ale které přežije i dnešní dobu. Studoval v Přerově na gymnasiu, pak v Herbornu a později v Amsterdamu na vysoké škole, přes Heidelberg a Prahu se vrátil do Přerova, kde začal svou pedagogickou dráhu jako lektor latinské školy. Roku 1616 byl vysvěcen na kazatele a začal působit ve Fulneku jako rektor školy a kazatel.

Roku 1621 bylo rozdraceno české stavovské povstání – a protože odmítal konvertovat na katolickou víru, nastaly pro něj těžké roky skrývání a útěků. V r. 1624 začal své krátké působení v Brandýse n. Orlicí a rok 1628 ho zastihl v polském Lešnu. Tady vypracoval plán na zlepšení organizace školství, byl zvolen biskupem, písařem a zástupcem rektora gymnasia. Začíná zde také svou odbornou literární práci – vznikla zde „Velká didaktika – Didaktika magna“ a začal pracovat na své „Pansofii“, tedy „vševědě“, kterou pokládal za ideál. Jeho známost jako pedagoga vzrůstala a tak by zván na různé evropské univerzity, ale - pro velké zaneprázdnění – většinu pozvání odmítal. Teprve r. 1641 přijal nabídku anglického parlamentu a uspořádal turné, přednášel před členy Královské akademie věd. Po opuštění Anglie přišly další nabídky. Přijal tu ze Švédska, kde měl provést reformu školství, při čemž se ještě věnoval psaní učebnic. Zde vzniklo další dílo „Obecná porada o nápravě věcí lidských“.

Uzavřením vestfálského míru r. 1648 se definitivně uzavřela naděje na život ve vlasti.

R. 1651 přijal pozvání do Uher, do Šárišského potoka, kde měl možnost ověřit své názory v praxi. Tady vznikl jeho geniální „Svět v obrazech – Orbis pictus“. Následující léta – 1654 – 56 prožil opět v Lešnu. Pracoval na „Pansofii“, „Slovníku české řeči“ a „Slovníku pedagogických definic“.

Roku 1654 Švédsko napadlo Polsko a o rok později švédské vojsko obléhalo Lešno. Záchranou bylo pouze otevření bran města švédské armádě, i tak však došlo k velkému požáru, při kterém shořela Komenskému knihovna – a co hůř – také nedokončený česko - latinský slovník, na kterém pracoval celý život. Nakonec Komenský musel rychle opustit Lešno a útočiště našel u svého přítele Louise De Geera v Amsterdamu. Tam prožil posledních 14 let svého života, konečně v klidu a finančně zajištěn. Věnoval se tu „všennápravné“ práci a dokonce odmítl profesuru na Amsterodamské akademii, zúčastnil se však mírového jednání anglické a nizozemské vlády o uzavření míru.

V Amsterdamu byla vydána polovina jeho díla – 43 spisů, „Opera didactica“, části „Všenápravy“ a závěť lidstvu „Jedno nezbytné“. Mnohá díla však už nestačil dokončit. Komenský byl osvíceným teoretikem pedagogiky a vytvořil originální pedagogickou soustavu. Obsahovala obecnou teorii výchovy, didaktiku, speciální metodu výuky cizích jazyků včetně učebnic. Znamé jsou tituly „Janua linguarum reserata“ (Brána jazyků otevřena) a „Orbis pictus“ (Svět v obrazech). Psal latinsky i česky. Ideálem mu byla pansofia – vševěda. Ne nadarmo je stále nazýván „učitelem národů“ a na jeho díle stojí dnešní základy moderní pedagogiky. Patří mezi vynikající světové myslitele a jeho význam pro český národ je nepopiratelný.

Zvláštní místo v jeho díle má „Kšaft umírající matky Jednoty Bratrské“ jehož závěr můžete číst na titulním listu tohoto čísla Souzvuků.

Hlavní zásady a cíle Komenského učení stojí rozhodně za přečtení – a za úvahu.

Tři hlavní cíle výchovy:

- 1) *poznání sebe a světa – vzdělání ve vědách, umění a řemeslech*
- 2) *ovládnutí sama sebe – mravní výchova*
- 3) *povznesení se k Bohu – výchova náboženská*

Hlavní zásady vyučovacího procesu:

Názornost, systematicklost a soustavnost, aktivnost, trvalost – opakování, přiměřenost věku a schopnostem.

Návrh školské organizace:

Rozdělení na stupně podle věku:

- 1) *od narození do 6 let - výchova doma (vydal „Informatorium školy mateřské“)*
- 2) *6 – 12 let - škola obecná pro chlapce i dívky. Čtení, psaní, počítání, náboženství, reálie, zpěv a ruční práce*
- 3) *12 – 18 let – škola latinská – sedmero svobodných umění - gramatika, rétorika, dialektika, aritmetika, geometrie, astronomie, muzika, přírodní vědy, zeměpis, dějepis a jazyky*
- 4) *18 – 24 let – akademie – vysoká škola – bohosloví, práva, medicína, filosofie*
Název „akademie“ proti výrazu „univerzita“ – akademie jsou protestantské, univerzity katolické.
- 5) *studium zakončit cestováním a poznáváním světa*

Komenský také definoval dnes běžně používané pojmy jako školní rok, prázdniny, třídy ze žáků stejného věku a schopností, potřeba kvalitních učebnic, bojuje proti mechanickému učení, učení by mělo být zábavou!

Takhle tedy v kostce vypadá Komenského školská soustava a požadavky na vzdělání občanů. Od jeho doby uplynulo 350 let, ale, bohužel, ani dnes nejsou jeho požadavky na školství a vzdělávání splněny. A tak se tedy podívejme na

Školství v České republice a jeho problémy.

V současnosti to s ním není příliš slavné! Ještě v komunistické době jsme školními výsledky figurovali na jednom z prvních míst ve světě, teď jsme se propadli velice hluboko až do úrovně některých zemí považovaných dříve za rozvojové.

Čím to asi je?

Školský systém se sice v minulosti docela určitě vyvíjel (nové poznatky, nové pomůcky), ale v podstatě, jako systém, se příliš neměnil. Dnes jsme každou chvíli postiženi nějakou reformou, často málo uváženou a připravenou, v podstatě neexistují osnovy, učební plán na různých školách stejného typu se stále a neočekávaně mění! Autorita učitelů maximálně klesla, rozmohla se nekázeň, kantor nemůže potrestat žáky, ti jsou schopni domluvit se a kantora naprosto znemožnit, případně ho i připravit o místo. Dobře vědí (na třetím stupni), že nemohou propadnout, i když jejich vědomosti rozhodně v pořádku nejsou, protože každá škola si hlídá počet žáků a brání se eventuelnímu rušení tříd. Hezké a přátelské vztahy mezi žáky a učiteli jsou dávno pryč, což ještě posilují rodiče, kteří se domnívají, že jejich „miláček“ všechno může. Slyšela jsem na vlastní uši, jak člověk, kterého jsem měla za rozumného a slušného, klidně před dětmi řekne „Ona je blbá, ona je učitelka!“ Neříkám, že si o to svým chováním a přístupem k dětem někteří kantoři přímo neříkají. Problém je v tom, že děti mají všechna práva a privilegia, ale povinnosti, to se nějak „nenosí“. Rodiče se, bohužel domnívají, že stačí děti dobře obléknout, poskytnout jim všechny možné vymoženosti, dostatečně je finančně zajistit a tím splnili svou povinnost. Často jsou tak zaměstnáni, že na děti nemají čas a ty si pak dělají, co chtějí.

Děti potřebují volnost, potřebují projevovat svou individualitu, ale bez kázně to prostě nejde (a to už říkal Komenský!) Kázeň však nelze vymáhat, tu musí kantor získávat svým přístupem k dětem, svými vědomostmi, celou svou osobností, ale v současných poměrech je to čím dál, tím těžší.

Veřejně se konstatuje tzv. „druhotná negramotnost“ – tzn. že děti sice dovedou číst, ale nechtou, pochopit text jim dělá potíže, protože se musí příliš soustředit na samotné čtení. Souvisí to i s gramatikou – podívejte se na písemný projev nejen těch pouze s nižším vzděláním, ale i inteligence – z hrubých gramatických chyb si absolventi českých škol vůbec nic nedělají a nijak je to netrápí. A to už vůbec nemluvím o kvalitě písemného, nebo třeba i ústního projevu.

Obecné vědomosti, které by měly být samozřejmostí.... Nedávno jsem viděla televizní pořad, kde přímo na ulici měli lidé odpovídat reportérům na jednoduché otázky. Položená otázka zněla: „Co to byla Mnichovská dohoda?“ Odhaduji, že postupně odpovídala asi 25 lidí různého stáří, dva (jeden úplně mladý kluk a jeden zralý muž) odpověděli správně a bez rozmýšlení. Ti ostatní se různě kroutili, odpovídali buď „nevím“ nebo ještě častěji: „To byla nějaká mírová smlouva po druhé světové válce!“ Většinou odpovídali lidé, kteří chodili do školy až po sametové revoluci. Takže se ptám: „Co dělá škola?“

Došla mi jedna důležitá věc. Ono je učit a učit! Jestliže učitel jakoukoliv látku prostě odvykládá, bez jakéhokoliv vnitřního přesvědčení (což děti naprosto určitě poznají!), je to špatně. Kromě toho, už podle Komenského, probíranou látku je nutno opakovat a nenechat prostě nedokonalé lidské paměti. Jak se ale mají mladí lidé vyznat v té politické spoušti sprost'áren, nesmyslů, lží, jak se mají orientovat a vybírat si z toho množství dnes dostupných informací to, co je správné a vytvořit si tak vlastní životní názor?

Jsem celoživotní kantorka, učila jsem vždy ráda a s dětmi jsem měla vždy dobré vztahy! Teď po letech některé z nich potkávám a divím se, co si pamatují. Jedna moje žákyně (zároveň i dorostenka) mi kdysi řekla: „Já už nevím, co jsem se naučila od tebe a co

jsem se pak naučila sama, ale bezpečně vím, že jsi nás naučila mít to ráda!“ Myslím, že je to jedno z největších uznání, které se mi za mou kantorskou kariéru, dostalo!“

Za komunistů nám říkali, že rodina nemůže za nic, výchovu prý má na starosti škola, která za ni zodpovídá. Teď to říkají opačně - škola má za úkol pouze učit a o výchovu se mají starat rodiče. Každý soudný člověk pochopí, že je to do nebe volající nesmysl!

Za výchovu mladého člověka zodpovídá celá společnost, ve které žije – především rodiče, škola a ovlivňuje ji úroveň společnosti, její kultura, etické zvyklosti a požadavky a sdělovací prostředky. Právě ty neplní svoji výchovnou úlohu a soustředí se na průšvihy, drby, katastrofy, desinformace – o to vše bez jakýchkoliv skrupulí.

Je možná pravda, že dříve byla škola hodně verbální (za mé návštěvy gymnasia už rozhodně ne!), teď se razí projektové vyučování, řešení problémů. Ale ty prostě nejde řešit bez základních znalostí, takže se student podívá na internet a prostě to někde opíše, což ovšem rychle zapomene – ale hlavně, za práci dostal známku. Jde většinou o to, získat známku s co nemenší námahou, risknout zkoušku, protože ono to vždy nějak dopadne. Student ukončí vysokou školu, na kterou se těžko dostával – ale pracovat jde tam, kde dostane víc peněz, bez ohledu na to, že k přijaté práci svoje vzdělání v podstatě nepotřebuje. A bez zájmu a lásky k vybranému povolání přece nejde dobře a užitečně žít.

Měla jsem ve třídě (kdysi!) nějakého Tondu Kodýtku. Hodný kluk, ale učil se špatně, sotva prolézal, dokonce mám dojem, že jednou propadl. Vyučil se zedníkem. Za několik roků na třídním srazu se mi svěřil: „Víte, já jsem přišel na to, že nejsem tak hloupý, jak jsem si myslel. Když jdu po městě a vidím domy, které jsme postavili, nebo opravili – já se na to rád dívám a mám z toho radost. A tak jsem si dodělal školu a teď dělám mistra odborného výcviku na učňovské škole a líbí se mi to. Dělán to rád!“

Mezi sokolskými cvičiteli jsou lidé různých profesí, taky kantoři, ale těch bývalo dřív daleko více. Mnozí se vymlouvají, že mají děti ve škole dost a nelze se jim divit. Cvičitelé děti neznámkuje a mají k nim většinou blíže než učitelé. Chceme-li mít úspěch a plnit sokolský výchovný program, musíme přijmout za své pravidla vypracovaná před dávnými léty učitelem národů Komenským. Vždy budeme potřebovat názor, soustavnost, přiměřenost věku i zálibám, opakování – trénink, dobrovolnou kázeň, dodržování programu i samostatný projev našich cvičenců. Děti i dospělí k nám chodí rády, člověk potřebuje pohyb a potřebuje přátelský kolektiv, ve kterém ho může najít!

Cvičitel jim musí být rádcem i přítelem. Jednou jsem jela se svými dorostenkami vlakem z putovního tábora. Byly jsme opálené, ne zrovna nejčistší, zpívaly jsme a vesele se bavily, teprve později jsem si všimla, že bavíme celý vagon. Lidé zpívali s námi. Pak se jedna paní zeptala: „A prosím vás, co jste zač? Škola?“ „Ne, tělovýchovná jednota“ (bylo to ještě za ZRTV). „A kdo tu rozhoduje?“ „My máme demokracii – a poroučí Jarina!“

Když tak o tom přemýšlím, nikdy jsem vlastně vysloveně neporoučela, prostě jsme zachovávaly určitá pravidla, bez kterých taková akce nebyla možná – a já nesla za ty nezletilé holky plnou zodpovědnost. Všechny to vzaly na vědomí a naše soužití bylo vždy bezproblémové, i když přiznávám, že některým rodičům by nad našim programem ve vedru, dešti i mrazu vstávaly hrůzou vlasy. Snažila jsem se o výchovu statečných a nebojácných mladých žen a asi se mi to dařilo. Je to ale jediná cesta, jak získat potřebnou autoritu, kterou si každý cvičitel i kantor musí vybudovat sám!

Jarina Žitná

Jméno Masaryk na počátku března

Rozumí se ovšem jméno *Jan Masaryk*, syn našeho prvního prezidenta. Byl třetí v pořadí mezi čtyřmi Masarykovými dětmi a začátek startu do života rozhodně neměl jednoduchý. Neodmaturoval a byl poslán na zkušenou do USA, kde ho mohli podporovat příbuzní z matčiny strany. Ani tam však příliš neuspěl a roku 1913 se vrátil domů.

Po úspěšné dráze diplomata a politika tragicky zemřel v noci 10. března 1948 pádem z okna svého bytu ministra zahraničí republiky v Černínském pláci. Smrt nebyla dodnes uspokojivě vysvětlena – spekulovalo se o náhodě, sebevraždě i vraždě. Pravděpodobné jsou poslední dvě možnosti. V každém případě, pro národ to byl šok!

Jan se vrátil z USA těsně před vypuknutím prvního světového konfliktu, který vedl ke vzniku Československé republiky, svobodného státu po nevyhnutelném pádu Rakousko – Uherska. Samozřejmě musel narukovat a ve válečných letech sloužil u vozatajstva. Sám pak prohlašoval, že za války ani jednou nevystřelil.

Po vzniku republiky zastával nejrůznější důležité funkce především v ministerstvu zahraničí, stal se chargé d'affaires a později vyslancem v Londýně, 25. listopadu 1938 byl nucen předat Chamberlainovi nótu varující před tím, co muselo zákonitě přijít. Nebylo to ovšem nic platné a tak po Mnichovu abdikoval na svoji funkci ve vládě a odplul do USA. Tam uspořádal celou řadu přednášek o politické situaci v Evropě, o situaci vnucené západními mocnostmi demokratickému Československu a nebezpečí, které hrozí civilizované společnosti v Evropě a vůbec ve světě. Byl vynikajícím řečníkem, vtípným a charismatickým. Po matce zdědil hudební nadání a byl také vynikajícím pianistou a dovedným a nadaným improvizátorem. Před válkou občas koncertoval v Lánech a doprovázel vynikající světově známou českou sopranistku Jarmilu Novotnou.

V r. 1940 se stal ministrem zahraničí emigrantské londýnské vlády republiky, úzce spolupracoval s prezidentem Edvardem Benešem – doma se čekalo na jeho pravidelné projevy v londýnském rozhlase. Nedovedu dnes už nic z toho reprodukovat, ale pamatuji se na tiché večery u rozhlasového přijímače, kde jsme očekávali jeho slova jako poselství naděje v konec černé můry, kterou byly poměry v tehdejší Protektorátu. Na boční straně kuchyňské kredence visela mapa, kde byla špendlíky znázorněna linie fronty. Byl na to vypsán dokonce i trest smrti, ale i tak stejně riskovala většina národa. Bez naděje, kterou Jan (národem familiárně nazývaný Honzou) dovedl neuvěřitelným způsobem posilovat, se prostě nedalo žít!

V prvních poválečných létech pokračoval ve své práci jako ministr zahraničí, vedl delegaci na pařížskou mírovou konferenci, stal se prvním předsedou Světové federace sdružení pro Spojené národy, do Prahy se vrátil 30. července 1945. V souhlasu s tehdejší politikou se domníval, že Československo by se mohlo stát jakýmsi mostem mezi Západem a Východem, ale stále více se přesvědčoval, že to tak není a nebude. V červenci 47 se vrátil z Moskvy a prohlásil: „Jel jsem tam jako svobodný muž a vrátil se jako Stalinův pacholek!“ Z loajality k prezidentu Benešovi zůstával ve vládě, nepřidal se k ministrům, kteří podali demisi. Pro komunisty to bylo velmi výhodné, jméno Masaryk totiž mělo zvuk a něco znamenalo. Rozpor mezi svým svědomím a realitou nesl velmi těžce, ale nikoho ani nenapadlo, že by se chystal k tragickému činu, který vlastně odporoval i postoji jeho otce, pokud se týče sebevraždy. Rozhodoval se – a velmi těžce - k další emigraci. Odeslal z Prahy svou přítelkyni, spisovatelku Marcii Davenportovou, se kterou se hodlal oženit, 7. března se zúčastnil sokolské slavnosti na Staroměstském náměstí, večer navštívil hrob rodičů v Lánech, osmého vzpomínkový večer v Národním divadle a 9. března ještě přijetí nového polského vyslance ve vile prezidenta Beneše

v Sezimově Ústí. Ráno 10. března ho našli mrtvého pod okny jeho bytu v Černínském paláci. Co se vlastně stalo, nikdy se nikdo nedověděl. Ani my dnes nevíme skutečnou příčinu smutného faktu. V jednom se však všichni shodujeme – ať už byl z okna násilně vyhozen, nebo spadl při snaze uniknout pronásledovatelům, nebo prostě nevydržel s nervy a sám skočil – vina je jednoznačně na straně komunistické vlády nebo přímo nátlaku z Moskvy. V současnosti se opět otevírá další vyšetřování této tragedie – po více než sedmdesáti letech. Něco by zřejmě mohlo osvětlit otevření moskevských archivů, ale to se asi nedá předpokládat.

Na župním sletu v Liberci v r. 48 jsem mu nesla kytici. Měl dobrou náladu a ruku v sádře, usmíval se a žertoval – nějak moc toho pamatuji!

Jarina Žitná

Odznak sokolského dorostu

„Za vlast! – stojí napsáno na odznaku našeho dorostu. Chceme vychovávat svůj dorost k tomu, aby toto heslo vedlo jeho život.“ Tak psal Sokolský věstník v listopadu 1923. Odznak sokolského dorostu vznikl v květnu 1909 z podnětu Rudolfa V. Nováka, zakladatele a redaktora dorosteneckého časopisu „Sokolské besedy“.

Z počátku byl používán jako propagační odznak pro získávání mládeže do Sokola, ale později byl zvolen jako oficiální odznak sokolského dorostu.

Odznak představuje statného staroslovanského muže podávajícího dvěma jinochům otcovský meč. Sokolský věstník z února 1915 se obracel k dorostu těmito slovy: *„Za dobu, po kterou do cvičení docházíš, podal jsi důkaz, že chceš zachovávat povinnosti dorostu sokolského. Pokud tak činiti budeš, potud zdob prsa tvá tento odznak, na němž skví se nápis „Za vlast“.*

Pamatuj, jakmile bys přestal své povinnosti plnit, cvičení zanedbávat, přestal bys být členem dorostu sokolského, přestal bys být i hodným synem vlasti, nepracoval bys více pro vlast, a my nuceni bychom byli, legitimaci i odznak ti odebrati. K tomu nedej přijíti. Slova „věrně a stále“ vryj v srdce své a dle nich se říd’.“ Zajímavostí je, že např. v roce 1934 jich bylo prodáno 7 274 kusů, ale bohužel v roce 30. výročí jeho zavedení bylo vládním nařízením ze dne 29. října 1939 nošení sokolských odznaků zakázáno. V průběhu času existovaly ještě dvě provedení odznaku: s lipovou ratolestí a po válce jako odznak zdatnosti s nápisem Vytrvej a třemi kruhy. Oficiální žakovský odznak (niklový sokolský monogram) byl zaveden až v roce 1946 a jeho provedení bylo podobné odznaku, který nosily sestry na baretech k slavnostnímu kroji.

Filip Uzel vzdělavatel Sokola Lhotka

„Když žít, tak žít, táhnout dál, dřít a stavět, jakoby se nechumelilo!“

(Karel Čapek)

Kaleidoskop

František Hrubín

Vlastně jsem se s ním seznámila shlédnutím jeho hry „Srpnová neděle“ na scéně Národního divadla v Praze. Hrály tam tehdejší špičky činoherního souboru ND – Karel Hoger, Vlasta Fabiánová, Jiřina Šejbalová, Bohoušek Záhorský, z mladých Luděk Munzar a Marie Tomášová. Hra byla později i zfilmována, ale z neznámých důvodů byla Marie Tomášová nahrazena Miriam Hynkovou.

Hrubínovy verše se dobře pamatují, jsou (podobně jako třeba verše Jaroslava Seiferta) melodické, jsou člověku nějak blízké svou myšlenkou i jejím vyjádřením.

František Hrubín zemřel 1. března 1971 a narodil se 17. září 1910. Mládí prožil v Lešanech („Lešanské jesličky“), vystudoval gymnasium, právnickou a filosofickou fakultu. Od r. 1946 se věnoval pouze literární tvorbě.

Za války vydal čtyři knihy veršů, ve kterých vyjádřil vztah k národní kultuře – navazoval na Máchu a Nerudu. Svými verši se také vracel k těžkým válečným létům – známá je především „Jobova noc“, „Chléb s ocelí“, „Řeka nezapomnění“, na poválečné problémy reagoval sbírkou „Hirošima“.

Zvláštní a naprosto nedocenitelnou jsou jeho verše pro děti. Staly se součástí celé řady různých čítanek, dětem jsou přístupné jak svými myšlenkami, tak i melodií a snadnou zapamatovatelností. Sem patří „Říkejte si s námi“ s Trnkovými ilustracemi a „Špalíček“ vydaný až po únoru 1948.

Ke konfliktu se současnou politickou situací se dostal roku 1956 na druhém sjezdu spisovatelů – přirovnával totiž situaci spisovatelů k labuti přirostlé k ledu (Mallarmé). K jeho kritice se přidal pouze Jaroslav Seifert, ostatní mlčeli. Politické problémy ho pronásledovaly v následujících letech, takže mohl vydávat především literaturu pro děti. Z jeho dílny pocházejí i další dramatické práce jako je „Romance pro křídlovku“ (zfilmována) a metafora českého národního údělu - hra „Oldřich a Božena“.

Jeho poesie je prostá, neoslňuje většinou při prvním seznámení, ale čím více se s ní seznamujeme, tím víc oceňujeme její myšlenkovou hloubku a posilu z čistého srdce.

Hned po shlédnutí „Srpnové neděle“ jsem využila školních prázdnin a navštívila Chlum u Třeboně, kde se děj hry odehrával. Bylo to autentické – rybník Hejtman, stará pošta, kostel, ostrůvek na rybníku i malý domek, který si Hrubín postavil naproti kostelu. Bohužel, v době mých častých následujících návštěv v Chlumu jsem ho tam nikdy nezastihla, ale často jsem rozmlouvala s lidmi, kteří ho znali a vážili si ho.

„Kterýpak Čech by hudbu neměl rád...“

To jsou známá slova a zpívá je starý žalářník Beneš ve Smetanově opeře Dalibor, když se chystá poslat Miladu do Daliborova žaláře s houslemi... Známa jsou i slova, která Smetana pronesl při poklepu na právě položený základní kámen Národního divadla: „V hudbě život Čechů!“

Bedřich Smetana je zakladatelem české národní hudby. I když jsou možná ve světě známější jména Antonín Dvořák a Leoš Janáček, ve Smetanově hudbě operní i symfonické je něco typicky českého, co jinde nenalzáme, nebo to alespoň není tak patrné. Nedovedu to vyjádřit slovy a nebudu se o to ani pokoušet. Myslím, že nejsem sama, kdo to takto cítí. Ta hudba nás oslovuje něčím velkým a srdečným, co je vysoko nad námi a dává nám možnost vnímat všechny krásy naší vlasti i odkaz našich předků.

Velký článek o Smetanovi si budete moci přečíst v květnovém čísle Souzvuků – na 12. května připadá výročí jeho úmrtí (1884) a začátek největšího hudebního festivalu u nás – Pražského jara.

Bedřich Smetana se narodil v Litomyšli 2. března 1824 jako syn pivovarského sládky. Od mládí ho poutala hudba, už v pěti letech ovládal hru na housle, ale nejvíce ho upoutal klavír a pak vlastní kompozice (komponoval už jako kluk!) Od r. 1847 studoval v Praze a stal se klavírním virtuosem a pedagogem. V té době to hudebníci neměli snadné – učil nejdříve v Praze, v letech 1856 – 1861 žil v Goteborgu ve Švédsku. Působil tam jako pedagog a jako šéf opery. Po návratu do Prahy se aktivně zapojil do českého společenského a kulturního života, byl hudebním kritikem a v letech 1866 – 1874 také kapelníkem pražského Prozatímního divadla. Po celou tu dobu se věnoval také hudební kompozici a vytvořil základní díla české národní hudby. Jeho dílo je moderní a zůstane moderní stále – oslovuje mladé i staré, je jen potřeba dobře poslouchat a udělat si na toto poslouchání dostatek času.

Uhájit v té době živobytí nebylo právě lehké a Smetana měl mnoho nepřátel, kteří jemu ani jeho hudbě nerozuměli, nebo nechtěli rozumět. Ke všem problémům s finančním zabezpečením rodiny se přidaly ještě vážné potíže zdravotní, pomalu ale jistě přestával slyšet, až v padesáti ohluchl docela. Zajímavé je, že při tom neztratil schopnost komponovat geniální díla české a světové hudební literatury – ostatně nebyl jediný, kdo byl takto postižen!(vzpomeňme na Ludvíka van Beethovena!) Poslední léta života trávil u své dcery v myslivně v Jabkenicích, ale jeho stav se stále zhoršoval. Propadal depresím až záchvaty šílenství, takže nakonec musel být hospitalizován v léčebně pro duševně choré. Zlí jazykové pak tvrdili, že tyto potíže byly způsobeny syfilidou, kterou se prý měl nakazit v mládí, kdy vedl „nezřízený“ život. To byla voda na mlýn jeho nepřátel.

Ukázalo se však - a v polední době to bylo neklamně lékařsky dokázáno, že se vůbec nejednalo o syfilis, ale o následky úrazu z mládí. Jako kluci si hráli někde na břehu rybníka Vajgar v Jindřichově Hradci a vybuchla jim a roztrhla se láhev nacpaná trhavinou. Smetana dostal ránu do obličeje, dva dny neslyšel a protože si ránu vymyl znečištěnou vodou z rybníka, dostala se mu do ní infekce, která způsobila chronický zánět sahající od dolní čelisti až na čelo. Navenek se to projevilo určitou deformací obličeje (proto v dospělém věku nosil plnovous, nechtěl, aby následky byly vidět!).

Je zajímavé, že přes svůj nepříliš šťastný osobní život (úmrtí manželky Kateřiny, tři dcer, potíže s prosazením svého uměleckého stylu) je jeho hudba srdečná, plná radosti a nepostrádá dramatický akcent. Je tvůrcem osmi oper a jedné (Viola) nedokončené. V symfonické tvorbě je naprosto vynikajícím programovým dílem cyklus symfonických básní „Má vlast“ – což je světový unikát. Skládal polky a valčíky, vokální a komorní skladby – smyčcový kvartet E- mol „Z mého života“ a „Česká píseň“ – a to zdaleka není všechno. Málem jsem zapomněla na „České tance“ a klavírní duo pro klavír a housle „Z domoviny“, „Pochod studentské legie“, „Pochod Národní gardy“, „Píseň svobody“ a další symfonické básně „Richard III.“ „Valdštyňův tábor“ a „Hakon Jarl“ a další – neméně krásné a zajímavé.

Po svém návratu do Prahy až do svého onemocnění se zúčastňoval veškerého kulturního i politického života – možná, že i jeho příslušnost k mladočechům ovlivnila celou řadu potíží, které měl při prosazování repertoaru v Prozatímním divadle, nepochopení jeho pojetí české národní hudby a obviňování z tzv. wagnerianismu.

I tak je však Smetana představitelem novoromantismu v hudbě, vrací se do minulosti národa, zdůrazňuje hudbu jako jeden z prostředků národní emancipace.

Kdybych to měla říci souhrnně – žádná jiná hudba nevychází z tak čistého českého srdce a netvoří naprosto nedílnou součást našeho národního dědictví a národní identity.

„Bratříčku, zavírej vrátka!“

Přezdívalo se mu „básník s kytarou“ – jistě – Karel Kryl.

Písničkář, muzikant, textař, básník, novinář i výtvarník, na veřejnosti známý v době totality svými protestsongy. Psal hudbu i text, komentoval skutečnost, samozřejmě byl nepohodlný době a vládní garnituře.

Začátky neměl snadné, otec byl knihtiskařem a vlastnil tiskárnu, Karel jako malý kluk se musel dívat na její zničení komunisty. Pro svůj původ nemohl studovat, co by se mu líbilo, ale dostal se na keramickou školu do Bechyně a po jejím absolutoriu pracoval v továrně na sanitární keramiku v Teplicích. Prožil tam šťastná léta uprostřed přátel, věnovali se amatérskému divadlu, přátelili se i s dalšími nežádoucími a vyhoštěnými z Prahy.

Problémy nastaly po nastoupení do vojenské služby, nesnášel vojenský dril, psal písničky a pomalu se stával známým. V r. 1969 požádal o politický asyl v Německu, spolupracoval tam se Svobodnou Evropou a domů se vrátil až roku 1989 – byl trpce zklamán. Měl úspěch a lidé jeho písničky měli rádi. Album „Bratříčku, zavírej vrátka“ vyhrálo hitparádu a bylo označeno za nejlepší album posledního čtvrtstoletí. Stále však není a nemůže být spokojen, poukazuje na přehmaty politiků, žádá právní řád... Při tom sklízí pocty jednu za druhou – cenu Jana Zahradníka, Medaili prezidenta Masaryka, medaili rektora univerzity Karlovy, získává cenu Františka Kriegla - jde mu však především o duchovní rozvoj země a morální podporu národa – a tady to není v pořádku.

Karel Kryl zemřel náhle v mnichovské nemocnici dne 3. března 1994. Říká se, že mu žalem nad současným stavem „puklo srdce!“

Kancléř prezidenta republiky Přemysl Šámal

Oblíbeným výletním cílem občanů Liberce i dalších turistů, je tzv. Šámalova louka, v letech totality ovšem přejmenována na Novou louku. Jméno Šámal totiž příliš připomínalo Šámalovu práci pro prezidenta republiky, kterou vykonával od roku 1919 až do prosince roku 1938. Na louce v lesích Jizerských hor si nechal postavit dřevěný srub, kde rád trávil řídké dny své dovolené a je známo, že zde pobýval i prezident Beneš. Srub dnes slouží jako ubytovací a restaurační zařízení.

V prvních dnech měsíce března vzpomínáme výročí Šámalovy smrti, byl utýrán v německé věznici v Moabitu, zemřel 9. března 1941.

Narodil se 4. listopadu 1867, vystudoval práva a hodlal se věnovat advokací. Kromě toho měl široké pole působnosti – působil v Ústřední matici školské, Muzeu království českého, v Matici české. Byl činný také v Masarykově České straně pokrokové a k oběma prvním prezidentům republiky ho vážala citová pouta.

Měl vynikající organizační schopnosti, které v době první světové války využil v konspirační činnosti jako spoluorganizátor Mafie. Jeho zásluhou byla Mafie organizována dokonale, její členové se prakticky neznali a tak také nemohli nic prozradit – nikdy nebyli prozrazeni. Od r. 1918 byl členem České strany státoprávně demokratické a tam také převedl většinu bývalých „realistů“. V říjnu 1918 se zúčastnil porady s Ed. Benešem ve Švýcarsku, takže se nemohl zúčastnit osobně událostí v Praze. Po vzniku republiky byl členem Revoluční národní rady a stal se prvním primátorem hlavního města Prahy. Po nastoupení do funkce kancléře prezidenta republiky se ostatních funkcí vzdal a řídil prezidentovu kancelář až do prosince r. 1938.

Od léta 1938 stál v čele Politického ústředí pod krycím jménem Oráč. Bohužel, tak jak byl znám československou veřejností, tak bylo jeho jméno známo i v nepřátelském nacistickém táboru, takže v prosinci 1939 si pro něho přišlo gestapo.

Konec byl nevyhnutelný – zemřel ve vězení v Moabitu v prvních dnech měsíce března právě před 79 lety.

Václav Brožík – malíř konce 19. století

Známé jsou především jeho historické malby, které zdobí královskou lóži v Národním divadle a dvě velká plátna, která jsou umístěna v zasedací síni Staroměstské radnice: „Hus před kostnickým koncilem“ a „Zvolení Jiřího z Poděbrad králem“. Radíme ho mezi umělce generace Národního divadla.

Brožík se narodil 5. března 1851, studoval ve Francii, byl členem Francouzské akademie umění a byl jmenován rytířem Čestné legie. Stal se také profesorem výtvarného umění v Praze a členem České akademie věd a umění.

Maloval hlavně realistické podobizny, zajímal ho venkovský žánr, má zásluhy o seznámení s francouzským uměním.

Jeho historická plátna se vyznačují realistickým zpracováním daného tématu a vykreslují především skutečně význačné události v životě národa.

Genocida

V noci z 8. na 9. března 1944 došlo v koncentračním táboře Osvětim – Birkenau (Březinka) k největší hromadné vraždě židovských občanů z Československa. 3792 mužů, žen a dětí sem bylo přivezeno z Terezína. Zajímavé bylo, že skupiny tvořily celé rodiny, muži a ženy nebyli rozděleni. Snad proto byla skupina označována jako rodinný tábor. Po příjezdu nebyla provedena žádná obvyklá selekce (rozdělení na ty ještě praceschopné a na ty, kteří šli rovnou do plynu). Půl roku zde společně živořili – pak přišel začátek března a konec! Nikdo neví, proč se celá tato událost podstatně lišila od obvyklých zvyklostí.

Konec války se v Osvětimi dočkalo 1294 naprosto vysílených a umírajících lidí. Na jaře v roce 1945 se vedení tábora snažilo zbavit nežádoucích svědků, kteří byli důkazem nelidského zacházení a rozesílalo je do jiných táborů. Z více než 17 tisíc vězňů jich přežilo pouze si 3500, ale nikdo neví, kolik jich ještě přemístění přežilo nebo našlo smrt v jiných táborech, které byly vzdálenější od fronty a možného osvobození.

Omlouvám se – už jsem to několikrát napsala, ale každý žijící člověk by měl některé z těchto míst zoufalství a smrti vidět. Pak by nemohl zůstat lhostejný, nebo dokonce tvrdit, že existence těchto táborů je pouze výmysl.

Kromě toho je třeba počítat i s úmyslným zkreslováním historických zkušeností, zaměňování příčin a důsledků (následků), s lidskou manipulovatelností a nedostatkem zdravého rozumu.

Posel radosti – Pavel Novák

Muzikant, zpěvák, skladatel, učitel tělocviku -. Víc by toho mohla o něm vyprávět sestra Dana Uzlová, která si jeho písničky vybrala k tvorbě pohybové skladby pro sletové vystoupení předškolních dětí.

Pavel měl vrozený smysl pro rytmus a pohyb (ne nadarmo o sobě prohlašoval: „Já su Moravák!“), měl zásluhu o češtinu v převzatých – a tedy přeložených – skladbách. Vystudoval gymnasium v Přerově, maturoval v r. 1962 a ve studiu pokračoval na Přírodovědecké fakultě Univerzity Palackého v Olomouci (obor biologie, tělesná výchova). Čím dál víc ho však přitahovala hudba, zpíval a hrál s různými většinou jazzovými skupinami a začal být úspěšný jako skladatel i textař.

Od počátku devadesátých let začal psát písničky pro děti, které se rychle vžily a zpívaly. Moje přítelkyně Zdena se provdala na Moravu a s Pavlem učila v Prostějově na jedné škole. Vypravovala zkazky. Děti Pavla milovaly, s kytarou v ruce byl něčím jako Krysař, žáci se za ním táhli, byl nejen oblíbený, ale obecně vážený. Co řekl Pavel, bylo dětem svaté. Zdena vyprávěla o prozpíváních večerech na lyžařských nebo turistických zájezdech školy – tvrdila, že jak pro děti, tak i pro přítomné kantory byly tyto večery nezapomenutelné.

Jeho kytara zpívala, říkal prý, že se na ni naučil hrát, aby se líbil děvčatům. Ve svých písních nikoho nenapodoval, byl svůj. V muzice i osobním životě. Na rozdíl od mnoha „hvězd“ se oženil a zůstal věrný jedné ženě. Bohužel, neštěstí postihuje i ty, kteří rozdávají radost. Onemocněl rakovinou prostaty a svůj boj se zákeřnou nemocí prohrál. Zemřel 11. února 2009 (narodil se 10. března 1944 - bylo mu 56 let!)

Mustafa Kemal Atatürk

Nazývají ho „otec Turků“ a jeho jméno má v Turecku stále neuvěřitelnou autoritu. Ne nadarmo!

Aktivně se zúčastnil první světové války v boji za nezávislost Turecka. V roce 1923 byl zvolen prezidentem nově vzniklé republiky. Je příkladem politika, který se aktivně pustil do modernizace značně zaostalé země – přenesl hlavní město státu z pohraničního Istanbulu do středu území, do Ankaru, oddělil náboženství od státu a zavřel dervišské kláštery. Zavedl gregoriánský kalendář, který používala Evropa, svátečním dnem se stala neděle místo pátku. Reformoval jazyk a místo původního písma zavedl latinku, čímž se opět přiblížil evropské kultuře. Zrušil mnohoženství a pozor! O 35 let předběhl na př. Švýcarsko s udělením volebního práva ženám, stalo se v r. 1935. Ve Francii se to stalo až v roce 1945.

Zavedl tzv. „rodinný zákon“ – podle něj žena patří sama sobě, není majetkem muže a má s ním stejná práva. V muslimské zemi v roce 1935 něco neuvěřitelného. Zakázal zahalování šátkem, což platilo nejdříve na univerzitách a na státních úřadech. Byl přívržencem tzv. „národního darwinismu“ – pouze silné národy mají právo na existenci. To se, samozřejmě, líbilo Hitlerovi, ale Atatürk jeho obdiv odmítal a považoval ho za urážku. Distancoval se od něho a vyjádřil se naprosto jednoznačně: „Já jsem zotročený národ přivedl ke svobodě, zatím co Hitler svobodný národ zotročil!“

Měl a dosud má obrovskou autoritu u obyvatelstva i u armády. Bohužel, dnešní vývoj v zemi se od Atatürkových požadavků a stanovisek značně odlišuje.

Narodil se 12. března 1881 a zemřel 10. listopadu 1938, v Ankaře má nádherné mauzoleum. Bohužel, viděla jsem ho pouze zvenčí, na prohlídku jsme se – pro špatnou organizaci zájezdu – už nedostali.

Osvícený panovník Josef II.

Syn Marie Terezie, v pozdějších letech i její spoluvladař.

Narodil se 13. března 1741 ve Vídni, kde také 20. února 1790 zemřel. Spoluvladařem své matky se stal roku 1765, od 29. listopadu 1780 - po smrti své matky – byl císařem římsko – německým. Českým králem se stal roku 1780.

Dostalo se mu vysoké úrovně vzdělání, byl přesvědčen, že jsou nutné určité změny ve vedení státu, dostával se proto do sporů se svou matkou. Pro ni byl příliš radikální. Vyznačoval se pevnou vůlí, pracovitostí a organizačními schopnostmi. Přes všechn svůj radikalismus pokračoval v podstatě v úsilí své matky – budoval centralizovaný stát, řízený všemocným státním aparátem v čele s císařem. Státu měla být podřízena i

katolická církev – zrušil kláštery, které se nezabývaly společensky prospěšnou činností, stát dokonce převzal i výchovu kněží.

Vydáním tolerančního patentu 13. října 1781 se zapsal do historie pokroku – byla uzákoněna svoboda myšlení a tolerance k nekatolickým církvím. Tolerančním patentem byly povoleny řeckokatolické bohoslužby, z protestantských církví byla povolena pouze církev luteránská a kalvínská. Církev bratrská povolena nebyla, ale byla zrušena diskriminace Židů. Zároveň byla omezena i censura. Josefovo snažení naráželo na nepochopení ve vlasteneckých kruzích národů Rakousko - Uherska. Císař ovšem vystupoval tvrdě, při čemž však jeho snahy podkopávala jeho neúspěšná zahraniční politika a války s Turky. Státní příjmy klesaly, hospodářská situace se zhoršovala. Řízení státu vyžadovalo společný jazyk, kterým se, samozřejmě, měla stát němčina. Ta se stala vyučovacím jazykem a byla vyžadována při vstupu do státních služeb. Na druhé straně obavy z postupující germanizace podnítily vlastenecké síly českého národa, k obraně českého jazyka a rozvíjení a šíření vlasteneckého cítění. Rozvíjí se česká publicistika, začínají se vydávat české tiskoviny, začíná se hrát divadlo. Tuto dobu označujeme jako počátek národního obrození. Do popředí zájmu obyvatel se dostávají staré legendy, písně, báje, básně a historické události. Při tom všem vrcholí období osvícenského absolutismu v monarchii, jejímž byl Josef vrcholným představitelem.

Ernest Denis, historik francouzského původu, který se zabýval českými dějinami o Josefovi napsal zajímavou charakteristiku: „Mocnář, jenž konec učinil pronásledování náboženskému a zrušil rabství, zasluhuje, aby zaujal místo v panteonu národním vedle nejlepších panovníků!“

Král dvojího lidu – Jiří z Poděbrad

Slova Františka Palackého: „Za Jiřího panování Čechy poslednímkrát vstoupili na široké jeviště světa a stali se evropskou velmocí!“

Jiří pocházel z rodu pánů z Kunštátu, jako volený zemský správce vládl za nezletilého Ladislava Pohrobka. Byl protestant – kališník, bojoval u Lipan ve vojsku Pražanů. Doba byla zlá, po Zikmundově smrti bojovali všichni proti všem, v zemi vládla obecná nespokojenost a sváry. Tvořily se tzv. „landsfrýdy“, což byly v podstatě orgány místní správy, převahu v nich měli kališníci. Po Hynkovi Ptáčkovi z Pirkenštejna se dostal do vedoucí pozice právě Jiří z Poděbrad, ten r. 1448 porazil katolické pány a dobyl Prahu. Prosadil Jana Rokycanu jako biskupa. Jeho cílem bylo obnovit jednotu země, dát jí vládu a krále, stabilizovat stát a upevnit jeho mezinárodní postavení. Zemským správcem se stal roku 1452, jako český – první a jediný volený král český – vládl v letech 1458 – 1471. Králem byl zvolen v březnu 1458. Byl kandidátem především nižší šlechty velkou podporu měl ve východních Čechách. Jiří – kališník jako český král nebyl vůbec po chuti papežovi, kterému musel před korunovací tajně slíbit potírání „kacířství“. Svůj slib nesplnil – předstíral pouze spolupráci, když vystoupil proti Jednotě bratrské, ale to bylo všechno. Sám odmítl na katolictví přestoupit a celý život usiloval o uznání kalicha. Roku 1492 papež Pius II. zrušil basilejská kompaktáta, která zaručovala možnost přijímání z kalicha. Jiří pochopil, že potřebuje podporu, proto vypravil do Evropy mírové poselství pod vedením pana Lva z Rožmitálu. Nabízel státům spolupráci – mírovou unii evropských států. Předěšel svou dobu – předpokládal rovnoprávnost všech členů a řešení sporů bez násilí. Poselství bylo sice všude vlídně přijato, ale to bylo všechno, nikdo nic neslíbil a k ničemu se nezavázal.

Katoličtí pánové vytvořili tzv. Zelenohorskou jednotu pod vedením Zdeňka ze Šternberka a papež Pius II. vyhlásil proti odbojným Čechům křížovou výpravu. V jejím čele roku 1468 stál uherský Matyáš, který však o rok později padl do Jiřího zajetí a slíbil, že se pokusí o urovnání situace, což, samozřejmě, nesplnil. Jiří pochopil, že jde do

tuhého, oželel své tajné přání udržet českou korunu pro rod pánů z Kunštátu a Poděbrad, spojil se s Poláky a nabídl českou korunu Vladislavu Jagellonskému. Roku 1471 svítala jakási naděje na vyřešení konfliktu, ale Jiří neočekávaně zemřel. Vládl 13 let a v té době v podstatě udržel mír mezi kališníky a katolíky – proto „král dvojího lidu“!

Známe ho i jako „husitského“ krále ze stejnojmenné knihy Aloise Jiráska.

Československý generál Vojtěch Boris Luža

Narodil se 26 března 1891 v Uherském Bodě a byl aktivním účastníkem odboje v obou světových válkách. V té první bojoval na východní frontě a v srpnu 1915 byl zajat. O rok později se stal dobrovolníkem v srbské divizi, bojující v Dobrudži. V lednu 1917 byl zařazen ve velitelské funkci do pluku Jiřího z Poděbrad, bojoval u Zborova, od října 1918 byl zástupcem velitele pluku.

Po návratu domů byl vyslán na Vysokou školu válečnou ve Francii (1922 – 23) a po návratu domů se stal přednostou operačního štábu čs. armády, pak postupoval dál v různých vysokých vojenských funkcích, a v letech 1937 – 39 už byl velitelem Zemského vojenského velitelství v Brně.

Nikdy se nesmířil s Mnichovem a okupací, byl členem velitelství vojenské odbojové organizace Obrana národa, udržoval pravidelné kontakty s generálem Eliášem. Podařilo se mu vyhnout se zatčení hned při vyhlášení prvního stanného práva po příchodu Reinharda Heydricha do Čech a i dále se zatčení úspěšně vyhýbal, což bylo s podivem, protože jeho jméno i vojenské postavení, byly gestapu dobře známo. V letech 1943 – 44 stál v čele ilegální skupiny Rada tří, která aktivně usilovala o obnovu státu. Byl velitelem domácího odboje.

Ironií osudu byl zastřelen českým četníkem v říjnu 1944 při pokusu dostat se z Říčan na Vysočinu!

Jeho syn Radomír v r. 1948 emigroval a v zahraničí se stal uznávaným historikem.

Správné odpovědi – soutěž, „Kde domov můj“

- 1) Afrika
- 2) Architekt, stavitel chrámu sv. Víta
- 3) Slepíčí hory – součást přírodního parku Soběnovská vrchovina, Kohout 870m
- 4) Svratka a Svitava
- 5) Velké Losiny
- 6) Trosky
- 7) František Krásný
- 8) V Jabkenicích v myslivně u své dcery
- 9) Střelecký ostrov
- 10) Mže

Evropa:

- 1) Evropu od Asie odděluje na východě pohoří Ural ! (Nejvyšší hora Narodnaja 1095 m) případně na jihu Kavkaz (nejvyšší hora Elbrus (5642 m)
- 2) Antoine de Saint Exupéry

Ještě k minulé části soutěže (únor)

Otázka na autora monumentální sochy Jana Žižky - při opisování otázek došlo k záměně. Původní otázka se ptala na autora sochy u Sudoměře, na místě bojiště z r. 1420 – to byl skutečně Emanuel Kodet. Pak jsem byla upozorněna, že otázka je příliš těžká. Ptala jsem se proto na sochu podstatně známější, která stojí v Praze před Památníkem na Vítkově. Správnou odpověď jsem už pak neopravila – takže Žižka na Vítkově je dílem Bohumila Kafky, u Sudoměře stojí pomník sochaře Kodeta.

Oba památníky se od sebe podstatně liší celým svým pojetím a nejsem schopna se rozhodnout, která je pro mne působivější. Jděte se podívat sami!

Kaleidoskop s použitím nejrůznější literatury připravila Jarina Žitná

Sokolské osobnosti

Tato část časopisu by měla být určena především známým i méně známým sokolům, o kterých se toho moc nemluví, ale i tak jsou to právě oni, kteří vytvářeli během dlouhých let Sokol jako organizaci, ovlivňující život občanů a úroveň republiky.

Prosím o zaslání údajů, které by mohly a měly seznámit členstvo i s těmi, o kterých se moc nemluví, ale bez kterých by to nešlo. Nejde pouze o data – narození, úmrtí, zaměstnání, práce v Sokole případně i jinde, historiky- jinak takové články nebudou čtivé. Je to tedy na Vás - ti lidé by neměli být zapomenuti!

Ted' však nemohu odolat a musím začít člověkem, který si získal lásku a úctu svých cvičenců, dokázal prosadit Sokol i v mezinárodních souvislostech a který hrdinsky zemřel – za vlast!

Byl to

Zemský velitel sokolského odboje František Pecháček.

Dovoluji si na tomto místě použít výňatek z knihy „Nebylo jim souzeno žít“ sester autorek Heleny Rezkové a Pavlíny Špaténkové. Autorky shromáždily neuvěřitelné množství materiálu z těžkých dob válečných. Kniha stojí za přečtení, protože na osudech desítek, možná stovek sokolů z různých oblastí státu, lidí různého vzdělání a povolání ukázaly čtenářům sílu sokolské myšlenky. Ti lidé měli něco společného. Lásku k vlasti, svobodě a pravdě, osobní statečnost a odvahu k činům.

František Pecháček patřil k těm nejpřednějším!

Narodil se 15. února 1896 v Záhornici ve východních Čechách, rodina se pak přestěhovala do Nové Paky – v těchto místech prožil svoje mládí, seznámil se a vstoupil tam do Sokola.

Cituji z knihy „Nebylo jim souzeno žít“:

„Po příchodu do Nové Paky začal cvičit jako dorostenec místní tělocvičné jednoty Sokol, kde na sebe upozornil přesnou docházkou, vytrvalostí a přátelskou povahou. Zanedlouho byl prvním mezi dorostenci v TJ a také při závodech v okrsku a župě. Vynikal na náradí, v prostných i v atletice. Stal se úspěšným cvičitelem dorostu i mužů. Pod vlivem Tyršových idejí vyrostl v nadšeného činovníka, cvičitele a vlastence.

První světová válka znamenala přerušení tělocvičné činnosti. Bratr Pecháček byl odveden a v rakouské armádě bojoval převážně na italské frontě. Využil každé příležitosti, aby cvičil a šířil sokolský tělocvik. Po válce se vrátil jako poddůstojník československé armády a vedl výcvik tělesné zdatnosti armády. Pozvali jej i do Anglie, aby řídil podobnou školu, měli o něj zájem i jinde v zahraničí. Kromě vojenské činnosti byl současně cvičitelem karlínské jednoty. Se závodním družstvem České obce sokolské se zúčastnil mnoha závodů na

mezinárodních soutěžích, například v Antverpách, Lille, Lublani, Lyonu. Zúčastnil se i zájezdu do Ameriky.

Jeho tělesné stavby si všimli i výtvarníci. Stál modelem akademickému sochaři Kodetovi pro sochu sokolského borce. Akademický sochař Šajnosta použil Františka jako modelu pro líč přebornické medaile ČOS a výtvarník Španiel na jubilejní svatováclavský dukát.

Jako cvičitel a vychovatel působil nejprve na vojenské tělocvičné škole jako instruktor. Tato škola, zřízená dr. Jindrou Vaníčkem, náčelníkem ČOS, byla na vysoké sportovní úrovni. Po odchodu z vojenské služby se ujal společně se svou ženou Milkou, odbornicí na ženská rytmická cvičení, vysokoškolského sportu v Maratonu. Brzy kolem sebe shromáždili mladé lidi ze všech vrstev. Návštěva tělocvičných kurzů, rytmických cvičení, letního tábora nebo lyžařský zájezd s manželi Pecháčkovými, byly touhou mnoha mladých lidí.

František propagoval nové směry ve cvičení a byl autorem mnoha hromadných vystoupení. Jeho skladba „Sokolská brannost“ měla být poprvé předvedena v Berlíně na Olympijských hrách v roce 1936. Skladbou, již za vlády nacistů v Německu, chtěl vyjádřit odhodlanost a připravenost československého národa. Cvičení však bylo zakázáno, předvést ji mohli až u příležitosti oslav francouzských gymnastů roku 1937 v Paříži, odkud si československé družstvo přineslo vítězství.

Bratr Pecháček se stal vítězem soutěže na společné cvičení pro muže na X. všesokolském sletu. Za zvuků Sukova pochodu „V nový život“ vstoupilo Branou borců na plochu strahovského stadionu 30 000 cvičenců. František Pecháček byl první na světě, který se nebál přivést takové množství osob na cvičiště ve skladbě „Přísaha republiky“, která se stala symbolem odporu proti nacismu. A manželé Pecháčkoví skutečně bojovali. Po zastavení a rozpuštění Sokola odešel František z Tyršova domu a pracoval v pojišťovně. Stal se členem ilegální sokolské organizace OSVO a zemským velitelem pro Čechy. V bytě Pecháčkových na pražském Smíchově se ilegálně scházeli odbojáři a v určité době mezi nimi byli i parašutisté Jan Kubiš a Josef Gabčík – muži, kteří koncem května 1942 sprovodili ze světa zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha.

Při pronásledování gestapem utekl s manželkou do Nové Paky – Zlámanin, kde se skrýval u svého bratra. Tady je i celou bratrovu rodinu zatkl gestapo a odvezlo do věznice Kartouzy, později do Prahy. Následovaly brutální výslechy. Milka byla posléze propuštěna, pravděpodobně jen proto, aby ji gestapo sledovalo s cílem zjistit další členy skupiny. Manželé se už nikdy nesešli, i když oba nakonec skončili v mauthausenském koncentračním táboře. Milka umírá koncem ledna 1943 v plynové komoře. Osmáctýřicetiletého Pecháčka si nacisté „nechali na později“, protože patřil k nejvýznamnějším sokolským vůdcům. František, který již věděl, že pro něho není návratu, byl mučen skoro dva roky. A přece nezradil, zůstal věrný svým zásadám. Začátkem února 1944 byl bestialně zavražděn dozorci koncentračního tábora, kteří na něj poštvávali vycvičené psy a ti ho zaživa roztrhali.“

Součástí citované knihy jsou také vzpomínky přátel a spoluvězňů. Jedním z nich byl bratr Alois Drbohlav z Turnova.

„Bratr Pecháček přišel asi kolem 20. ledna 1944 na tzv. Sanitetslager, na interní blok 2, kde jsem byl jako ošetřovatel při ruce MUDr. Janoucha z Prahy a vedl jsem chorobopisy nemocných. Jako Čecha, přivítali jsme jej zvláště přívětivě mezi nás a po představení se obzvláště Dr. Janouch staral se o zpříjemnění jeho pobytu a pohodlí na bloku, jak jen to bylo možné za tehdejších poměrů na bloku a i v celém lágru.

Bratr Pecháček měl jenom chřipku, jinak byl zcela zdravý, ale Dr. Janouch ve snaze pomoci mu a udržet co nejdéle na bloku, nadiktoval mi předepsat mu různé jiné choroby: anginu, bronchitidu, pleuropneumonii a jiné. Asi dva dny spal na lůžku ve dvou, ale potom byl přeložen na lůžko jiné, povlečené, kde spal sám, jako takzvaný „prominent“. Spolu jsme

mluvivali denně několikrát o všem možném, o politice, o válce a Frantík byl skálopevně přesvědčen, že Němci tak jako tak válku prohrají, ovšem on sám se konce nedočká. Já vím, že jsem sem byl poslán na smrt, ale nebojím se smrti, chlap zemře jenom jednou, baba stokrát a já zemřu jenom jednou,“ říkal mi několikrát“.

.....

„Věděl. Nepamatuji si to přesně, na blok přišel profesor Dr. Bušek, kolem deváté hodiny ranní, dne 3. února 1944 a volá: „Pecháček! Vezmi si s sebou své věci a pojď se mnou nahoru, máš snad výslech, nebo co“. A na to povídá mu Frantík: „Já vím, jaký je to výslech...“ Vstal, urovnal lůžko, přehodil přes sebe ruský plášť, navlékl na nohy dřevěné šlapky a postavil se před východ z bloku. V tom přiběhl ke mně Dr. Janouch a povídá mi: „Jdi a podej mu ještě ruku, „ a slzy mu stékaly při tom z očí...“

Bylo mi tenkrát divně, ale dodav si odvahy, přicházím k němu, vidím ho vzpřímeného, klidně před sebe hledícího a on spatřil mě. Obrátil se ke mně a povídá: „Tak nazdar, chlapče, vidíš, že jsem to věděl, můj sen mne nezklamal, ale to nevadí, já zemřu, ale národ bude žít. Vrátiš – li se Ty, pozdravuj na novopacku...“

Sotva slyšitelně jsem mu jenom řekl: „Nazdar.“ Na víc jsem se nezmohl, bál jsem se, abych nepropukl v hlasitý pláč, neboť za těch několik dní, co jsme spolu na bloku trávili, poznal jsem v něm nejen charakter ryzího vlastence, ale dobrého kamaráda, bratra. A na vyzvání bratra Duška. „tak jdem“, odchází bratr František Pecháček zcela klidně, vzpřímen nahoru do lágru, aby nedočkal se více západu slunce, aby nedočkal se více konce války, porážky Němců a návratu domů...Ještě téhož dne zemřel. Tak skončil opět jeden pronásledovaný, germány nenáviděný Čech, vlastenec.“

Knihou „Nebylo jim souzeno žít“ platily sestry Rezková a Špaténková náš dluh památce těch, kteří se nedočkali, na které se dnes zapomíná – nesmíme dopustit, aby jejich památka zarostla trávou. Kniha měla původně připomínat osudy asi dvou desítek jmen, nakonec se jich připomíná 160! Ani zdaleka to nejsou všichni!

Text z knihy „Nebylo jim souzeno žít“ autorek Heleny Rezkové a Pavlíny Špaténkové, župa Pokrkonošská.

Zprávy z jednot a žup

Ještě jednou transplantace jater u nás

V únorovém čísle Souzvuků byla připomenuta první transplantaci jater u nás. Chci jenom doplnit, že pacientem byl bratr Josef Mynář, člen Sokola Tišnov. Bratr Josef je pravidelným cvičencem mužů a cvičil na všech sletech od roku 1994, včetně posledního v roce 2018. Letos je mu 74 roků a těší se stále dobrému zdraví. Tolik na upřesnění informace.

Jan Sláma, starosta Sokolské župy Pernštejské.

Jménem všech čtenářů – hodně stálého zdraví, bratře Mynáři!!

16. ročník Slováckého OUPN závodu

Po třech letech se do sokolovny v Uherském Brodu vrátil velký závod v lezení na obtížnost na umělé stěně. Horolezecký oddíl tělocvičné jednoty Sokol Uherský Brod připravil 1. 2. 2020 16. ročník Slováckého OUPN závodu, který v minulosti lákal ty

největší hvězdy českého a slovenského lezení. Šlo o mezinárodní účast závodníků České, Slovenské republiky a Polska v kategoriích: muži, ženy, chlapci a dívky (do 12 let). Celkově se prezentovalo 8 žen, 18 mužů a 8 dětí ve věku pod 12 let. Informace ze z této velké akce byly dány i do Českého rozhlasu.

Perfektně připravené cesty od Marka Rettenborna prověřily všechny závodníky a vyseletovaly postupující do finále. Mezi nimi byl v dětské kategorii i místní Filip Lebloch, který nakonec skončil druhý za vítězným Danem Školařem ze Sokola Brno 1. V děvčatech zvítězila Natálie Kvapilová ze Zlína. Výborným výkonem si pro prvenství došla Slovenka Monika Jakubcová. Stříbro a bronz pak putoval do Polska za Malgorzatou Kurek a Zofíí Bornus.

V mužské kategorii startovalo hned několik broďanů z nichž se čtyřem podařilo postoupit do finále. Nejlépe z nich si vedli Martin Řezníček - 5.místo a Jan Sedlačík byl 6. Překvapivě daleko se ve finále dostal Lipnický Vojtěch Ličko (2. místo), který se tak vklínil mezi bratry Potůčky ze Zlína, když Štěpán Potůček udělal technickou chybu v rozporu s pravidly a musel svůj pokus ukončit a spokojit se tak se 3. místem. Jeho bratr Šimon pak všem ukázal, proč patří do české reprezentace a suverénně došel v cestě nejdále a zaslouženě zvítězil.

Cenu pro nejlépe umístěného člena místního oddílu (HOUB) získal Filip Lebloch. Jde o sportovně založeného a úspěšného žáka. Svůj sportovní talent projevil již 30. 11. 2019 v otevřené soutěži na tradičním Přeboru ČOS v judu Mohelnici, kde získal v kategorii U11 (váhová kategorie 30,7 – 31,4kg) zlatou medaili a stal se přeborníkem ČOS.

Zájemci o ubytování měli možnost již z pátku na sobotu a následně ze soboty na neděli přespat přímo v sokolovně – v místě závodu. Po ukončení závodu se konala afterparty v přilehlém klubu Falcon, kde se mohli závodníci uvolnit a účastnit se super koncertu kapely

12:piet. Byla to krásná tečka na závěr. Na tomto místě je nezbytné poděkovat těm, bez kterých by se akce neobešla. Děkujeme též všem sponzorům.

Vladka Novotná, Sokol Uherský Brod

Sokolská tělocvičná akademie opět pobavila

V pořadí již devětadvacátá tělocvičná akademie milevských sokolů, tentokrát ve stylu „retro“, se stala minulostí. Určitě se líbila, protože diváci (a bylo jich opět ve dvou dopoledních a jednom večerním programu na 12 stovek), opouštějící milevskou sportovní halu, byli velice spokojeni a mnozí děkovali organizátorům a cvičitelům za

krásný zážitek. Za všechny to vyjádřila místonáčelnice České obce sokolské a tajemnice Sokolské župy Jihočeské Ingrid Váchová: „Smekám, prostě nádhera!!! Jsem ráda, že přijela česká televize, že natočili něco, co stojí zato. Děkuju za obrovský zážitek a za množství práce, kterou Sokolu obětujete. Přeji vám všem, ať se daří, ať neztrácíte optimismus a chuť jít dál a věřte, že to, co investujete do svých svěřenců, se nedá nikde koupit, a že je to investice na celý jejich život!“.

No a jak to vypadalo při pohledu z hlediště? Po uvítání vzácných hostů byli diváci svědky slavnostního přivěšení stuhu na historický prapor jednoty. Stuhu věnovala milevským sokolům k jejich 130. narozeninám Česká obec sokolská. Pak už se na plochu vydali naši nejmenší cvičenci se svým dospěláckým doprovodem. Předvedli všem, že si v dnešní přetechnizované době dovedou klidně pohrát v rytmu krásných dětských písniček i s obyčejnou barevnou stuhou – pokud na jejím druhém konci tuší svého člověka, kterého si nakonec ještě pěkně osedlali. Početná skupina předškoláků, holčiček a kluků, se už dokázala po ploše pohybovat zcela samostatně, i když občas velice rychle a nekontrolovatelně. A to ještě rychleji, když k nim zrovna přijela pout'. Růžové mladší žákyně začaly retro vzpomínání vzorně provedenou částí sletové skladby z roku 1994 s názvem Kužílky. Toto netradiční náčiní se v rukou děvčat stalo hračkou, překážkou, brankou, trumpetou, kloboučkem a dokonce i dět'átkem, které je třeba pohoupat a ukonejšit.

Děvčata vystřídala skupina nejmladších a mladších žákyň a žáků sportovní všestrannosti. Ti připomněli dříve narozeným dobře známé jednoduché rozcvičky i tehdejší povinný cvičební úbor: červené trenky kluků a modré děvčat, doplněné bílými tričky. Asi se v tomto oblečení necítili moc dobře, protože pro další gymnastické cvičení, v němž nám předvedli svoje umění, si zvolili nejen moderní dresy, ale i soudobé rytmy. Po nich ovládli plochu mladší žáci. Ti nezapřeli svůj vztah ke strojům. Jejich skladba měla duši, vlastně hned dvě duše od traktorů, s nimiž se kluci vyřádili a připomněli i různé zemědělské činnosti, jako vláčení, orbu, válení, ale také kombajn či práškovací letadlo. Zemědělskou techniku vystřídaly starší žákyně a dorostenky, které nabídly divákům představu „retra“, viděnou jejich mladýma očima. Různobarevné elast'áky, různobarevné návleky, dobová rozcvička. Pak se ale odvázaly a předvedly celou škálu skoků a přemetů s pomocí trampolínek. Diváky ale nejvíc uchvátili dva týpci, Filip se Štěpánem, kteří ve stejném (dívčím) oblečení a ve slušivých bodýčkách vedli další cvičení děvčat. Společně se pak všichni rozptýlili další náročnou sérií skoků.

Tradiční vyhodnocení nejlepších sportovců a cvičitelů jednoty přivedlo na plochu Báru Sulanovou, Martinu Koňákovou, Kateřinu Müllerovou, Natálii Kozákovou, Pavlu a Petra Molíkovy, Tomáše Bolka a Veroniku Matějkovou (vesměs přeborníky ČOS v sokolské sportovní všestrannosti nebo medailisty z tohoto přeboru), Veroniku a Ondřeje Řezbovy (přebornici ČOS v alpském lyžování a druhého z téhož), družstvo moderních gymnastek (Lucie Kašparová, Karolína Kutálková, Kristýna Nedvěďová, Kristýna Skalická a Michaela Vlasatá – vítězky krajského přeboru a 7. místo na Mistrovství ČR), Štěpána Pokorného (krajský přeborník ve výšce, dálce i víceboji, 2. místo na Mistrovství ČR ve skoku vysokém), Pavla Fleischmanna (halový Mistr ČR v běhu na 400 m, držitel několika českých rekordů v hale i na dráze v běhu od 50 po 800 m), Zuzanu Sekalovou, Lenku Řezbovou a Jana Ivičiče (dlouholetí úspěšní cvičitelé, organizátoři, činovníci).

Jen zmizely kytičky a malé dárečky z plochy, už ji ovládly sportovní gymnastky. Pro malá děvčátka jsou retro už jejich předchůdkyně v oddíle, a tak si je na svoje vystoupení také pozvaly. A navíc jim samy připomněly prvky z (retro)akademie před 14 lety, které si tehdy jejich starší kamarádky zacvičily. Z jejich společného cvičení pak číselna láska ke gymnastice, radost z pohybu, přátelství, motivace a vzájemná spolupráce obou

generačních skupin i soudržnost celého oddílu. Na sportovní navázaly gymnastky umělecké. Připomněly nejdřív úspěšnou skladbu starších žákyň z VI. Československé spartakiády v roce 1985 s názvem Poupata, která se stala symbolem této poslední spartakiády. Poupata vystřídalaly holky z moderně-gymnastické školky, které ukázaly, že už mají základní pohyby dobře zažité. Starší žákyně pak už nezaváhaly a předvedly svoje precizní současné cvičení. Stažený koberec a žluto-červená kombinace v pozadí - ženy seniorky, jediný zástupce oddílů dospělých cvičenců. S „retrem“ to měly celkem jednoduché: vzhledem k tomu, že některé z nich už nejsou jenom babičky, ale i prababičky, jsou retro samy o sobě. A navíc ke svému cvičení použily kužele - náčiní, které se dnes již v běžném cvičení ani nepoužívá.

Starší členové oddílu sokolské sportovní všestranností se pochlubili divákům zcela novým tzv. tandemovým cvičením, s nímž dosahují na závodech výborných výsledků. Z gymnastického dvojboje předvedli bezvadně choreograficky připravené a bezchybně provedené cvičení ve dvojicích na koberci. Svě vystoupení zakončili další rozcvičkou, tentokrát v novodobém stylu. Příprava i průběh celé akademie je vždy náročný pro cvičence, ale ještě víc pro cvičitele a organizátory. Jednota by nikdy nemohla dosáhnout takových úspěchů, jakými se právě pochlubila, kdyby neexistovala velká skupina nadšených cvičitelů, kteří se ve svém volném (a někdy i nevolném) čase obětavě věnují svým cvičencům. Také oni se potřebují po takovém vypětí, jakým jsou tělocvičné akademie, pořádně odreagovat. A jak jinak, než zase společným vystoupením. Pro své vystoupení si samozřejmě vybrali retro hudbu (Jana Wericha) a také si trochu s diváky zašpásovali. Na plochu totiž přišla pětadvacítka zcela zahalených duchů, kteří se až v průběhu cvičení odmaskovali.

Co říct na závěr? Snad se společně s některými diváky zeptat: „Kam ti cvičitelé chodí pořád na nové a neokoukané nápady? Každý rok je to jiné, jinak krásné, jinak nápadité! Kde berou hudbu, jak k ní vymýšlejí cvičení, jak se jim podaří vše v tak krátké době nacvičit a vlastně zapojit všechny děti, které do cvičení chodí? A po tom všem se ještě podílejí na náročné organizaci – a mají ještě chuť i na svoje vlastní společné vystoupení! Klobouk dolů před takovými lidmi!

Zuzka Sekalová, Sokol Milevsko

Jablonec jinak

V sobotu 8. února se Sokolovna v Jablonci stala centrem doprovodné akce „Jizerská 50 padesátkrát jinak“, v režii spolku *Jablonec jinak*.

Po celý den probíhaly ve městě různé aktivity, z nichž nejvíce bylo umístěno právě u nás. Návštěvníci si mohli prohlédnout neorenesanční budovu a seznámit se s pohnutou 125. letou historií naší tělocvičné jednoty. Nejmenší děti, které k nám přišly, si zaskotačily v dětské tělocvičně – Sokolík. Pro větší děti bylo připraveno několik gymnastických stanišť v malé tělocvičně. Pro lyžaře účastníky J50 byli k dispozici zkušený servismani, kteří poradili s aktuální mázou. Na galerii byla instalována výstava fotografií inspirována letošním sokolským kalendářem a fotografiemi „z půdy“ z minulosti J50. Posezení v kavárně umístěné v hale v 1. poschodí bylo umocněno poslechem krásných melodií v podání smyčcového kvarteta 4 tety.

Vyvrcholením celé akce byla před radnicí vzpomínka na všech 15 horolezců, kteří před 50 lety zahynuli pod Huascaránem. Následoval průvod městem do Tyršova parku v čele s obří loutkou okřídleného běžkaře. Po krátkém zastavení a shlédnutí presentace taneční skupiny scénického tance, pospíchalo na 200 účastníků, aby se u nás nejen ohřálo, ale

hlavně shlédlo představení divadla VOSTO5 věnované tragické události Hanče a Vrbaty s titulem „Slzy zasněžených mužů“.

Celá neobvyklá akce ukázala, že Sokolovna je nejen místem pro sportovní a tělocvičné vyžití, ale i pro jiné kulturně – společenské účely. Ohlasy veřejnosti byly vesměs pozitivní.

Marta Skalická, Sokol Jablonec

Závěrečné slovo

Konečně první!

Být první – to se dnes počítá. Nám se to konečně povedlo – jsme první a – s velkou pravděpodobností – jediný stát na světě, který si staví pomník nejkrutější porážky ve své národní historii, porážky, která měla katastrofální následky – emigraci inteligence, vyvlastňování majetku a 300 let poroby, nesvobody osobní, náboženské i politické.

Vůbec mne nenapadlo, jak velké množství občanů se k otázce postavení repliky Mariánského sloupu na památkově chráněném Staroměstské náměstí postaví naprosto lhostejně. Při podpisování petice, jsem se setkala s dvěma častými odpověďmi. Tu první je snad možno s trochou dobré vůle i pochopit. „Jsem katolička a přece nebudu jednat proti své vlastní církvi!“ Při tom odpovídající do kostela nechodí a církevní svátky nijak neslaví. Pouze nepochopila, že nikdo nezpochybňuje důstojenství a památku Kristovy matky, ale že v tomto případě postavení sloupu je otázkou ryze politickou a s náboženstvím to nemá vůbec nic společného!

Druhá odpověď však byla pro mne šokující a ukazuje, že u nás není něco v pořádku: “Vždyť je to jedno! Nás to nezajímá! O nic nejde!”

O co tedy jde lidem ve svobodném státě, co považují za důležité v životě osobním i národním?!

Není Vám smutno?

Nazdar!

Jarina Žitná

